
EXPOZIȚIA „ANUNȚUL PUBLICITAR ÎN BASARABIA”

Vera Serjant

Cuvinte-cheie: anunț, publicitate, afișaj stradal, obiect promoțional, ambalaj, afiș.

În perioada **24 decembrie 2015 - 15 februarie 2016**, în incinta Muzeului Național de Istorie a Moldovei a fost deschisă pentru prima dată o expoziție dedicată istoriei publicității din Basarabia (sec. XIX - anii '30 ai sec. XX).

Publicitatea are un rol important în societatea de azi. Deși domeniul publicitar tinde să fie perceput ca fiind unul pe care comerțul l-a folosit începând cu perioada modernă, rădăcinile publicității au apărut încă în antichitate, evoluția acesteia fiind spectaculoasă. Reclama a început să promoveze produse încă din perioada 3000-500 a. Chr., când publicitatea își face apariția prin firmele exterioare. Firma exterioară, una din primele forme de publicitate, era de obicei un semn, pictat foarte atrăgător, pe peretele unei clădiri. Cele mai vechi semne au fost descoperite în ruinele Babilonului, Romei Antice și ale orașului Pompei. 500 de ani mai târziu, comercianții egipteni amplasau de-a lungul drumurilor publice bucăți de stâncă în care erau sculptate diverse mesaje în scopul informării călătorilor în legătură cu produsele sau serviciile oferite. Era debutul a ceea ce numim acum „publicitate outdoor”. În perioada anilor 500 a. Chr., în vechea Romă mesajele erau pictate pe pereții clădirilor în scopul promovării jocurilor publice, afacerilor locale sau pentru a chema alegătorii la vot.

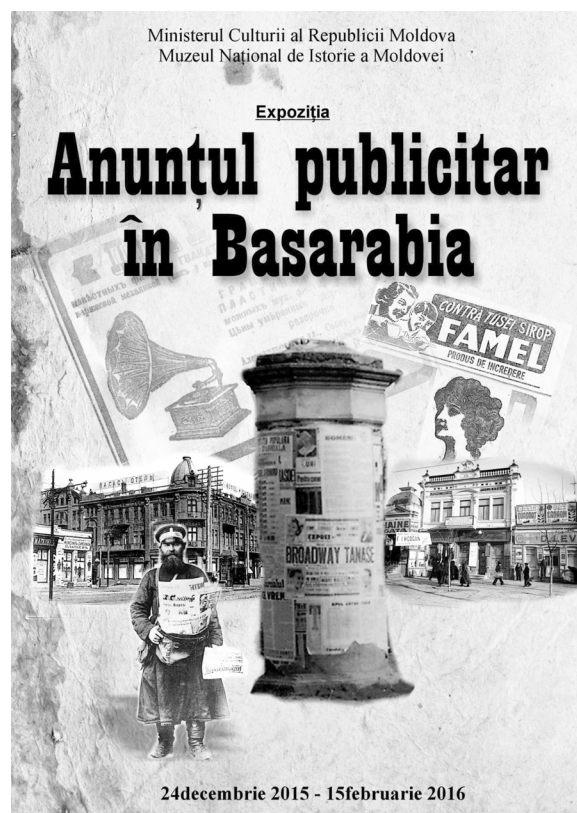
Perioada medievală se caracterizează prin apariția unei noi forme de publicitate, simplă, dar eficientă: folosirea așa-numiților „strigători”. Aceștia erau cetățeni, angajați de către comercianți, care laudau prin strigăte calitățile mărfurilor acestora.

Primul pas important spre adevărata producție publicitară a fost făcut în 1453, odată cu inventarea preseii tipografice de către Johann Gutenberg. Tipograful, iar mai târziu comercianții, încep să utilizeze mici „fluturași” pentru a-și promova

produsele. Aceste mici bucăți de hârtie adesea conțineau simboluri specifice breslei și de multe ori erau lipite pe zidurile orașului. Forma dată de publicitate a fost folosită foarte mult timp, până în epoca modernă, și s-a caracterizat printr-o flexibilitate deosebită, afișele putând fi purtate cu ușurință dintr-o zonă în alta.

Prima reclamă tipărită a apărut în anul 1472, în limba engleză, sub forma unei mici bucăți de hârtie distribuită manual, anunțând vânzarea unei cărți de rugăciuni. Cu 200 de ani mai târziu, primul anunț publicitar într-un ziar semnala o recompensă pentru recuperarea a 12 cai furati.

De la primul anunț publicitar și primul ziar de publicitate, apărut în 1751, publicitatea a evoluat continuu, prima agenție specializată de publicitate apărând în 1871. În 1917 s-a înființat Asociația

Americană a Publicității. Prima agenție de publicitate din Rusia a fost fondată la Moscova, în anul 1878, de către L.E. Metțl. În 1880 la București este înființată prima agenție de publicitate din România, „Agenția David Adania”.

Publicitatea a continuat să se manifeste, folosind ca suport presa, radioul și apoi televiziunea (în a doua jumătate a secolului XX), iar în ultimii ani, și Internetul.

Cele mai răspândite forme de publicitate din Basarabia de la sfârșitul sec. XIX - începutul sec. XX au fost: cea tipărită și cea de stradă. Publicitatea din presa basarabească avea specificul său, determinat de condițiile social-economice de dezvoltare a Basarabiei sub țarism. Ea se caracterizează printr-un nivel mai scăzut, în comparație cu țările avansate, cauzat de apariția tardivă a presei în acest ținut (1854). Însă, și în Basarabia se observă un avânt în dezvoltarea publicității. El este provocat de creșterea numărului de publicații periodice, îndeosebi al ziarelor particulare. În 1889 apare primul ziar particular din Basarabia – *Бессарабский Вестник*, editat de E. Sokolova. Ziarul *Бессарабець* vede lumina tiparului în

1897 și este editat până în 1906. La începutul secolului XX își fac apariția ziarele cotidiene mari: *Бессарабская жизнь*, *Другъ*, *Голос Кишинева* ș.a.

Primul anunț publicitar în presa basarabească poate fi socotit cel apărut în ziarul *Бессарабские Областные Ведомости* nr. 17, 1854, care anunța despre ieșirea de sub tipar și punerea în vânzare a „Învățăturilor” protoiereului Alexandru Kociubinski.

Afișajul stradal sau reclama de exterior este un mijloc eficient al publicității, practicat din cele mai vechi timpuri. În 1889 a fost fondat primul Birou de reclamă din Chișinău, al lui H. Iuliș și A. Bluștein. Aici se îndeplineau comenzi la diverse tipuri de reclamă, în special pentru localuri: pe acoperișul chioșcurilor (pe tamburele de fier), pe garduri, pe spetezele scaunelor (din Grădina orășenească și de pe bulevard), pe vitrinele speciale (din birourile poștale), pe chioșcuri, care erau amplasate pe toate străzile.

O perioadă îndelungată a activat în domeniul publicitar din Basarabia și Ș. Șapocinic. Agenția lui de publicitate era situată pe strada Sinadino (din

1924 redenumită în strada Regina Maria) nr. 45, vizavi de Banca orășenească. În anii '20 ai sec. XX, la Chișinău activau și alte agenții de publicitate: Agenția Von-Luci, situată pe strada Pușkin nr. 27, Agenția lui Calinovski, în casa lui Barbalat, Agenția lui M. Galant, str. Ștefan cel Mare nr. 31, Agenția lui V.D. Păun, strada Kiev nr. 65, și Agenția lui Zeigher, str. Ilinskaia. În Anuarul Chișinăului pe anul 1940, care, de altfel, a fost editat doar în limba română de agenția de publicitate „ARPID”, găsim deja alte agenții de publicitate, care activau în Chișinău, la acel moment. Este vorba de agenția „Express” a lui Obertaș, situată pe strada Alexandru cel Bun nr. 102, „RAPID”, pe strada Regina Maria nr. 51 și agenția lui Ș. Șapocinic, pe strada Regina Maria nr. 45.

Agencia „ARPID” a desfășurat în anii 1939-1940 o activitate largă în domeniul publicității din ținut. Ea primea reclame pentru toate ziarele din țară și era concesiunea exclusivă a publicității și a tuturor reclamelor în tramvaiele din Chișinău.

Expoziția „Anunțul publicitar în Basarabia” a avut drept scop valorificarea patrimoniului muzeal, în special a presei periodice. Am adus în fața publicului larg și a celor pasionați de publicitate reclame interesante și reprezentative din perioada secolului XIX și din anii '30 ai sec. XX. Surse inedite de informație, reclamele au permis vizitatorului pătrunderea într-o lume simbolică, prin care sunt exprimate dorințele, așteptările și valorile unei comunități într-un anumit moment istoric. Expoziția a cuprins cca 106 exponate. Piesa de rezistență a expoziției a constituit-o ziarul, ca cel mai important mijloc de publicitate, până la apariția radioului și a televiziunii. În expoziție au fost etalate ziare cotidiene și săptămânale, editate în Basarabia la sfârșitul sec. XIX - anii '30 ai sec. XX: *Бессарабский Вестник* (1894), *Новая газета* (1911-1912), *Знамя* (1911-1912), *Бессарабская жизнь* (1916), *Бессарабская почта* (1933), *Viața Basarabiei* (1940). Ca medii purtătoare de reclamă au fost expuse și revistele: *Кишиневские Епархиальные Ведомости*, *Объединение* și *Бессарабское сельское хозяйство*; calendarele *Адрес-календарь Бессарабской губернии на 1910 год*, *Адрес-календарь Бессарабской губернии на 1913 год*. Publicațiile periodice conțin reclame cu diverse mesaje. Pe paginile lor își făceau publicitate cele mai cunoscute case de comerț, magazine, fabrici și uzine, restaurante, hoteluri, birouri bancare, frizerii, teatre, ciroul etc. din Basarabia, în special cele din Chișinău. Ziare-

le basarabene inserau și reclame ale firmelor din Odesa, Moscova și Sankt Petersburg și chiar din străinătate.

Piane, patefoane, gramofone, samovare, biciclete, automobile, bocanci „de șevro”, galoși, ceasuri, blănuri, pălării, mașini de cusut, mașini de scris, veșminte bisericesti, clopote pentru biserici, pluguri, batoze cu aburi în prezentări savuroase, alături de produsele farmaceutice, cosmetice și de fotografiat, ne introduc într-o lume în care publicitatea începea să se înfiripeze într-un mod profesionist și organizat.

La sfârșitul secolului XIX reclama de exterior a devenit un element al ambianței orășenești, un educator special al gusturilor orășenilor, o trăsătură caracteristică a vieții și traiului omenesc. Imaginile de odinioară ale străzilor și clădirilor din Chișinău au introdus vizitatorul într-o atmosferă de epocă, făcându-l să savureze din ambianța orașului vechi. Demersul expozițional a fost completat de un chioșc, reconstituit după modelul celor care erau amplasate pe străzile din Chișinău pentru lipirea anunțurilor și afișelor publicitare. În anii 1896-1899 în oraș existau 40 de chioșcuri din lemn¹.

În vitrine au fost expuse obiecte promoționale: mașina manuală de cusut marca „Singer”, mașina de scris firma „Remington”, ceasul de buzunar marca „H. Moser”, țigla produsă la fabrica de cărămidă, teracotă și țigle „G. Klein” din Chișinău, cărămida confecționată la fabrica lui E.V. Purcel din Chișinău ș.a. Ca purtătoare de reclamă au fost etalate chitanțele cu publicitate, catalogul ilustrat al Societății Industriale și de Comerț „P.I. Oloveanișnikov și Fiii”, cutia metalică pentru dulciuri de la Societatea „A.I. Abriksov și Fiii” din Mosco-

¹ ANRM, F. 78, inv. 1, d. 254, f. 64.

va, sticlute de parfum ale firmei „Rallet și C^o” din Rusia, dopuri pentru sticle de lapte, de cvas, de bere și de ape gazoase ale fabricilor din Chișinău, sticle de bere, de ape minerale și sucuri produse la fabricile din Basarabia, platoul cu reclama vopselelor „Gallus”.

Expoziția ne-a înfățișat un sfârșit de secolul XIX și un început de secol XX surprins prin intermediul reclamelor, simple după conținut, dar fascinante prin grafica lor de prezentare. Anunțurile selectate reprezentau o mică parte din multitudinea de mesaje publicate în paginile ziarelor vremii.

The exhibition “Advertisements in Bessarabia”

Keywords: ads, advertising, street advertisements, promotional items, packaging, poster.

Abstract: The National Museum of History of Moldova for the first time held a temporary exhibition dedicated to the history of advertising in Bessarabia (19th century - 1930s). It was presented to the public in the hall upstairs from 24 December 2015 to 15 February 2016. The exhibition “Advertisements in Bessarabia” was aimed at promoting the museum collections, especially periodical press fund. It included about 106 exhibits. Newspapers were the most important means of advertising before the advent of radio and television. Selected advertisements contain information about the trading houses, factories, hotels, shops, bank offices, bars, theater and circus in Bessarabia, mainly in Chisinau. Images of Chisinau streets and buildings of previous years introduced the visitors to the atmosphere of bygone days. In the showcases promotional items were exhibited. As carriers of advertising information there were represented packages of goods. The exhibition was supplemented by the reconstruction of a kiosk of the late 19th century. The creators of the exhibition sought to immerse its visitors into the world of desires, expectations and values of the society in a certain historical period.

Выставка «Рекламные объявления в Бессарабии»

Ключевые слова: объявление, реклама, уличные объявления, рекламная продукция, упаковка, афиша.

Резюме: В Национальном музее истории Молдовы впервые прошла временная выставка, посвященная истории рекламы в Бессарабии (XIX век – 30-е годы XX века). Она была представлена вниманию публики в холле второго этажа в период с 24 декабря 2015 по 15 февраля 2016 года. Выставка «Рекламные объявления в Бессарабии» была направлена на популяризацию музейных коллекций, а именно фонда периодической печати. В ней использовано около 106 экспонатов. Газета являлась важнейшим средством рекламы до появления радио и телевидения. Выбранные объявления содержат информацию о торговых домах, фабриках и заводах, гостиницах, магазинах, банковских отделениях, парикмахерских, театре и цирке в Бессарабии, в основном в Кишиневе. Изображения кишиневских улиц и зданий прошлых лет вводят посетителя в атмосферу былых времен. В витринах была выставлена рекламная продукция. В качестве носителей рекламной информации были представлены предметы упаковки товаров. Выставку дополнила реконструкция киоска конца XIX века. Создатели экспозиции стремились погрузить ее посетителей в мир желаний, ожиданий и ценностей общества в определенный исторический период.

10.05.2016

Vera Serjant, Muzeul Național Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova